

V A A S A .

OMAISHOIDON TUEN KRITEERIT

1.7.2018 alkaen

Vaasan kaupunki

Hyväksytty SoTeLa 19.6.2018

SISÄLLYSLUETTELO

1	OMAISHOIDON TUKEA	2
2	OMAISHOIDON TUEN HAKEMINEN, PALVELUTARPEEN ARVIOINTI JA PÄÄTÖKSEN TEKÖ	3
2.1	Palvelutarpeen arviointi	3
2.1.1	Omaishoitajan voimavarat ja toimintakyky	4
2.2	Päätöksen tekeminen	5
3	HOITO- JA PALVELUSUUNNITELMA	6
4	OMAISHOIDON TUKEA KOSKEVA SOPIMUS	7
5	OMAISHOIDON HOITOPALKKIO	8
5.1	Maksuluokat	8
5.1.1	Perusomahoidon tuki	8
5.1.2	Korotettu omaishoidon tuki	9
5.1.3	Tehostettu omaishoidon tuki	10
5.1.4	Erytisomahoidon tuki	10
6	OMAISHOITAJALLE JÄRJESTETTÄVÄ VAPAA	11
6.1	Intervallihoito	11
6.2	Läheislomitus	11
6.3	Palveluseteli	11
6.4	Päivätoiminta	12
6.5	Omaishoidon omat hoitajat	12
7	OMAISHOITOSOPIMUKSEN IRTISANOMINEN, PURKAMINEN JA HOIDON KESKEYTYMINEN	13
	TAULUKKO 1 OMAISHOIDON TUEN PALVELUTARPEEN ARVIOINNIN KÄYTETTÄVÄT RAI_HC –MITTARIT	4

1 OMAISHOIDON TUKI

Kotihoitoon kuuluvalla omaishoidon tuella tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Alle 18-vuotiaiden lasten ja yli 18 -vuotiaiden kehitysvammaisten omaishoidon tuki hallinnoidaan sosiaalityö- ja perhepalvelut- palvelualueella.

Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen sosiaalipalvelu, jonka myöntäminen perustuu kunnan harkintaan. Vaasan kaupungin omaishoidon tuen myöntämisperusteet perustuvat lakiin omaishoidon tuesta ([937/2005](#)). Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista.

Omaishoitolain 3 §:n mukaan omaishoidon tuen yleiset myöntämisedellytykset ovat:

- alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi henkilö tarvitsee kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa
- hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla
- hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia
- omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää
- hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva
- tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista

Omaishoito on aina henkilökohtaiseen päivittäiseen hoitoon ja huolenpitoon annettavaa apua, ei ainoastaan kodin ulkopuolista asiointia eikä kodinhoidollisia töitä. Lähtökohtaisesti hoidon on oltava sitovampaa ja vaativampaa kuin perhesuhteisiin liittyvä perheenjäsenistä huolehtiminen yleensä.

Omaishoidon tuki maksetaan talousarvioon varatun määrärahan puitteissa. Tuki maksetaan sopimuksessa sovitusta ajankohdasta lukien, aikaisintaan hakemuksen ja siihen tarvittavien liitteiden saapumisesta seuraavan kuun alusta alkaen. Tukea ei makseta, jos hakija on pitkäaikaisessa ympärivuorokautisessa hoidossa. Omaishoidon palkkion maksupäivä on kalenterikuukauden kuun viimeinen arkipäivä.

2 OMAISHOIDON TUEN HAKEMINEN, PALVELUTARPEEN ARVIOINTI JA PÄÄTÖKSEN TEKO

Omaishoidon tukea haetaan kirjallisesti omaishoidon tuen hakemuksella. Hakemuksen liitteeksi tarvitaan lääkärintodistus tai muu asiantuntijan lausunto, josta käy ilmi hoidettavan sairaudet ja toimintakyky sekä hoidon sitovuus ja vaativuus. Asiakkaan suostumuksella tarvittavat tiedot voidaan hankkia myös sähköisesti terveyskeskuksen potilasrekisteristä. Hakemuslomakkeessa on suostumus tietojen luovuttamiseen.

Mikäli hakija ei ole hakemuksessa antanut suostumustaan tietojen hakemiseen tai tarvittavia tietoja potilasrekisteristä ei ole saatavilla, pyydetään häntä kirjallisesti toimittamaan hakemukseen tarvittavat liitteet tiettyyn päivämäärään mennessä. Vaadittavat todistukset tai lausunnot eivät pääsääntöisesti saa olla puolta vuotta vanhempia. Mikäli hakija ei toimita pyydettyjä selvityksiä kahden kuukauden kuluessa, hakemus hylätään puuttuvan selvityksen perusteella.

Hakemuksen ja siihen tarvittavien liitteiden saapumisen jälkeen omaishoidon ohjaaja tekee asiakkaan luokse kotikäynnin palvelutarpeen arvioimiseksi.

2.1 Palvelutarpeen arviointi

Omaishoidon tuen myöntäminen pohjautuu omaishoitajan ja omaishoidettavan toimintakyvyn ja voimavarojen arviointiin. Arviointi koostuu kotikäynnillä tehtävästä havainnoinnista, omaishoidettavan ja omaishoitajan haastatteluista sekä toimintakyvyn arvioinnista RAI_HC -arviointimenetelmällä yli 65-vuotiaille. Olennaisia mittareita ovat CPS 0-6 ja ADL_H 0-6 sekä tarvittaessa Laaja ADL (katso Taulukko 1.) Lisäksi omaishoidontuen päätöksenteossa hyödynnetään lääkärinlausuntoja ja muita asiantuntijalausuntoja. Arviointi tehdään aina yksilöllisesti ja siinä huomioidaan myös muut hoidettavalla ja/tai hoitajalla olevat palvelut.

Kognitio (CPS 0-6)	CPS (Cognitive Performance Scale) -mittarissa arvioidaan asiakkaiden kognitiivista kykyä lähimuistin, ymmärretyksi tulemisen, päätöksentekokyvyn, itsenäisen syömisen sekä ympärivuorokautisessa hoidossa tajunnan tason mukaan. Mittarin asteikko on 0-
---------------------------	--

	<p>6: 0 Ei kognitiivista häiriötä, 1 Rajatilainen kognitiivinen häiriö, 2 Kognition lievä heikkeneminen, 3 Kognition keskivaikea heikkeneminen, 4 Kognition keskivaikea - vaikea heikkeneminen, 5 Kognition vaikea heikkeneminen, 6 Kognition erittäin vaikea heikkeneminen.</p> <p>Mitä suurempi arvo on, sitä vaikeampi kognition tason heikkeneminen.</p>
<p>Arkisuoriutuminen (ADL-H 0-6)</p>	<p>Asiakkaiden keskimääräinen suoriutuminen päivittäisistä toiminnoista. Arvo lasketaan asiakkaan suoriutumiskyvyn perusteella neljästä ADL-toiminnosta: liikkuminen, ruokailu, wc:n käyttö ja henkilökohtainen hygienia. Mitä suurempi arvo on, sitä huonompi on asiakkaan päivittäinen toimintakyky. Hierarkkinen ADL-asteikko: 0=Itsenäinen, 1=Ohjauksen tarvetta, 2=Tarvitsee rajoitetusti apua, 3= Tarvitsee runsaasti apua, 4=Tarvitsee runsaasti apua, 5=Autettava, 6=Täysin autettava.</p>
<p>Arkisuoriutuminen, Laaja ADL (0 - 28)</p>	<p>Arvo muodostuu asiakkaan suoriutumiskyvyn perusteella seitsemästä arvioidusta ADL-toiminnosta: liikkuminen sängyssä, siirtyminen, liikkuminen, pukeutuminen, ruokailu, wc:n käyttö, henkilökohtainen hygienia. RAI_HC:ssa huomioidaan ylävartalon tai alavartalon pukeutuminen sen mukaan, kummassa asiakas tarvitsee enemmän apua. Mitä suurempi arvo, sitä huonompi on asiakkaan toimintakyky päivittäisissä toiminnoissa. 0 =itsenäinen ko. toiminnossa tai tarvitsee vain valmistelu apua, 1=ohjauksen tarvetta, 2= tarvitsee rajoitetusti apua, 3=tarvitsee runsaasti apua tai suurimman mahdollisen avun, 4=täysin autettava tai toimintoa ei tapahtunut lainkaan. Palautteessa esitetään asiakkaiden keskimääräinen suoriutuminen päivittäisistä toiminnoista laajalla ADL-mittarilla arvioituna. Tämä mittari kuvaa herkemmin muutosta päivittäisissä toiminnoissa kuin muut ADL-mittarit.</p>

Taulukko 1 Omaishoidon tuen palvelutarpeen arvioinnissa käytettävät RAI_HC –mittarit

2.1.1 Omaishoitajan voimavarat ja toimintakyky

Omaishoitajaksi hakeutuvan henkilön tulee olla 18 vuotta täyttänyt sekä elämäntilanteensa, terveytensä ja toimintakykynsä puolesta soveltuva omaishoitajaksi. Hänen tulee kyetä kantamaan kokonaisvastuu hoidettavasta. Omaishoidon tukea ei myönnetä, mikäli hoitajalla on päihteiden väärinkäyttöä tai jos hoitajan terveydentila rajoittaa häntä toimimasta omaishoitajana, vaikka rinnalle voitaisiin järjestää riittävä määrä hoidettavalle tulevia palveluja ja tukea.

2.2 Päätöksen tekeminen

Omaishoidon tuesta tehdään kirjallinen viranhaltijapäätös. Päätös tehdään asiakaskohtaisesti tarkintaa käyttäen, jolloin esimerkiksi RAI-arviointimenetelmästä saadut ohjeelliset arvot voivat jäädä alhaisemmiksi. Viranhaltijan päätökseen tyytymätön asiakas voi saattaa päätöksen sosiaali- ja terveyslautakunnan yksilöjaoston käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan. Oikaisuvaatimuksen laatiminen ohjeistetaan päätöksessä.

3 HOITO- JA PALVELUSUUNNITELMA

Omaishoidon tuki perustuu hoito- ja palvelusuunnitelmaan, joka laaditaan yhdessä omaishoitajan ja -hoidettavan kanssa. Laadittu suunnitelma on omaishoitoa koskevan sopimuksen liitteenä.

Omaishoidon hoito- ja palvelusuunnitelma päivitetään noin kerran vuodessa tai tarvittaessa asiakkaan, omaisen tai sosiaali- ja terveydenhuollon henkilön pyynnöstä. Omaishoitosopimuksen jatkuminen edellyttää hoito ja palvelusuunnitelman päivittämistä. Päivittäminen tehdään ensisijaisesti hoidettavan kotona, perustellusta syystä päivitys voidaan tehdä myös muussa sovitussa paikassa. Muutokset hoitopalkkion tukiluokassa tulevat voimaan yhteydenotosta/vireillepanosta aikaisintaan seuraavan kalenterikuukauden alusta.

4 OMAISHOIDON TUKEA KOSKEVA SOPIMUS

Omaishoidon sopimuksella tarkoitetaan hoitajan ja hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan välistä toimeksiantosopimusta omaishoidon järjestämisestä (omaishoitolaki 2 §). Omaishoitajan ja Vaasan kaupungin kesken laaditaan omaishoidon sopimus, johon kirjataan tiedot omaishoitajan oikeudesta lakisääteisiin vapaisiin (omaishoitolaki 8 §). Omaishoitaja ei ole työsopimuslain ([55/2001](#)) tarkoittamassa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan (omaishoitolaki 10 §). Omaishoidon sopimusta ei tehdä, jos sopimuksen tekeminen on vastoin hoidettavan tahtoa.

Omaishoitajan eläketurvasta säädetään julkisten alojen eläkelaisissa (81/2016). Omaishoidon tuesta hoitajan kanssa sopimuksen tehneen kunnan on vakuutettava hoitaja työtapaturma- ja ammattitautilain ([459/2015](#)) 3 §:n 1 momentin mukaisella vakuutuksella. Omaishoidon tuki saattaa vaikuttaa hoitajan saamiin etuuksiin ja hoitajan tulee itse tarkistaa etuuden maksajalta ennen sopimuksen tekoa tuen vaikutus.

5 OMAISHOIDON HOITOPALKKIO

Hoitopalkkiota maksetaan omaishoitajalle, jolla on voimassa oleva omaishoitosopimus Vaasan kaupungin kanssa.

Hoitopalkkion suuruus määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella (omaishoitolaki 5 §). Hoitopalkkiota määriteltäessä otetaan huomioon myös muiden sosiaali- ja terveystalvelujen käyttö. Hoitopalkkion määrä tarkistetaan kalenterivuositain julkisten alojen eläkelain ([81/2016](#)) 94 §:ssä tarkoitetulla palkkakertoimella.

Omaishoitajalla on ilmoitusvelvollisuus hoidossa tapahtuvista muutoksista, jotka vaikuttavat omaishoidon tuen palkkion maksuun. Tällaisia muutoksia voivat olla esimerkiksi tehostettuun palveluasumiseen muuttaminen, kuolema tai yli kuukauden kestävä sairaalajakso.

Jos hoidettava tai hoitaja joutuu akuutisti sairauden takia esimerkiksi keskussairaalaan, keskeytyy omaishoidontuen maksaminen vasta kuukauden kuluttua sairastumisesta. Alle kuukauden mittaiset akuutit sairastumiset eivät vaikuta tuen saamiseen. Hoitajan/hoidettavan kotiutuessa omaishoidontuen maksaminen jatkuu normaalisti.

5.1 Maksuluokat

Vaasan kaupungin omaishoidon tuki on jaettu neljään eri maksuluokkaan.

5.1.1 Perusomaishoidon tuki

Tähän tukiluokkaan kuuluvat henkilöt, jotka tarvitsevat hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa päivittäin, mutta selviytyvät osittain itsenäisesti. Omaishoitona toteutettava hoitotyö on sitovaa ja päävastuu hoidosta on omaishoitajalla. Omaishoitaja avustaa hoidettavaa useammassa seuraavista toiminnoista:

- wc-toiminnoissa ja hygienianhoidossa
- peseytymisessä
- pukeutumisessa
- ruokailun järjestämisessä ja/tai syömisessä
- lääkehoidon toteutuksessa

- liikkumisessa/ siirtymisissä

Hoidon tarve ei välttämättä edellytä hoitajan ja hoidettavan asumista samassa taloudessa, mutta hoitajan tulee sitoutua päivittäiseen huolenpitoon ja hoitoon. Ilman omaishoitajaa hoidettava tarvitsisi päivittäiset kotihoidon palvelut.

RAI_HC -arviointimenetelmän mukaiset mittarit ja niiden ohjeelliset viitearvot perusomaishoidon tuessa ovat: CPS 0-2 ja ADL-H_6 vähintään 2 (kts. taulukko 1).

5.1.2 Korotettu omaishoidon tuki

Tähän tukiluokkaan kuuluvat henkilöt, jotka tarvitsevat hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa useita kertoja päivässä, ja selviytyvät itsenäisesti vain lyhyitä ajanjaksoja kerrallaan. Omaishoitona toteutettava hoitotyö on sitovaa ja päävastuu hoidosta on omaishoitajalla. Omaishoitaja avustaa hoidettavaa useammassa seuraavista toiminnoista:

- wc-toiminnoissa ja hygienianhoidossa
- peseytymisessä
- pukeutumisessa
- ruokailun järjestämisessä ja/tai syömisessä
- lääkehoidon toteutuksessa
- liikkumisessa/ siirtymisissä

Pääsääntöisesti hoitaja ja hoidettava asuvat samassa taloudessa. Ilman omaishoitajaa hoidettava tarvitsisi päivittäin runsaat ja monipuoliset kotihoidon palvelut.

RAI_HC -arviointimenetelmän mukaiset mittarit ja niiden ohjeelliset viitearvot korotetussa omaishoidon tuessa ovat: CPS 3 ja ADL-H_6 3-6 (kts. taulukko 1).

5.1.3 Tehostettu omaishoidon tuki

Tähän tukiluokkaan kuuluvat henkilöt, jotka tarvitsevat runsaasti henkilökohtaista hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa. Omaishoitona toteutettava hoitotyö on erittäin sitovaa ja vaativaa ympäri vuorokauden. Hoidettavaa ei voi jättää yksin. Hoidettava on täysin autettava kaikissa päivittäisissä toiminnoissa:

- wc-toiminnoissa ja hygienianhoidossa (kasteleva, ei kykene huolehtimaan vaipan vaihdosta/wc-toimistaan)
- peseytymisessä, pukeutumisessa, ruokailun järjestämisessä ja syömisessä
- lääkehoidon toteutuksessa
- liikkumisessa
- ja tarvitsee säännöllisesti hoitoa myös yöaikaan

RAI_HC -arviointimenetelmän mukaiset mittarit ja niiden ohjeelliset viitearvot tehostetussa omaishoidon tuessa ovat: CPS yli 4 ja ADL-H_6 4-6 (kts. taulukko 1).

5.1.4 Erityisomaishoidon tuki

Hoidettava tarvitsee tällaisessa erityistilanteessa jatkuvaa yhtämittaista ja ympärivuorokautista henkilökohtaista hoivaa, huolenpitoa ja valvontaa. Hoidettava ei voi olla hetkeäkään yksin. Hoidettavalla on pitkälle edennyt toimintakykyä heikentävä sairaus tai hän on saattohoidossa. Edellytyksenä on myös, että hoitaja joutuu jäämään hoidettavan hoidon takia ansiotyöstä, eikä hän saa mitään muuta korvausta ansiotulon menetyksestä.

6 OMAISHOITAJALLE JÄRJESTETTÄVÄ VAPAA

Omaishoidon tuen lain mukaan on omaishoitajalla oikeus kolmeen vuorokauden mittaiseen vapaaseen kuukaudessa. Omaishoitaja voi pitää vapaansa kuukausittain tai hän voi säästää niitä ja pitää kerralla useampia päiviä. Lomat on kuitenkin pidettävä kalenterivuositain.

Kaupunki huolehtii hoidettavan hoidon järjestämisestä omaishoitajan lakisääteisten vapaitten aikana intervallihoidon, palvelusetelin, läheislomituksen tai päivähoidon muodossa. Etukäteen vapaapäiviä ei voi pitää. Omaishoitaja vastaa itse vapaapäivien seurannasta. Lakisääteiset vapaapäivät eivät vaikuta hoitopalkkion määrään.

6.1 Intervallihoito

Intervallihoitoa pyritään järjestämään hoidettavan kuntoa ja tarpeita vastaavassa hoitopaikassa. Nämä lakisääteiset kolme vuorokautta maksavat hoidettavalle kuten sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulaissa (6 b §) on säädetty. Ylimenevät hoitopäivät ovat normaali hintaisia, ellei edellisistä kuukausista ole vapaapäiviä säästössä.

6.2 Läheislomitus

Läheislomittajana toimii omainen, sukulainen tai muu läheinen henkilö. Omaishoidon tuen saaja valitsee itse lomittajan, jonka kaupunki sitten hyväksyy. Lomittajan on oltava vähintään 18-vuotias ja terveys ja toimintakyvyn tulee vastata omaishoidon asettamia vaatimuksia.

Kunta tekee läheislomittajan kanssa toimeksiantosopimuksen. Omaishoitaja on vastuussa hoidettavasta läheislomituksen ajan. Palkkio on verotettavaa tuloa.

6.3 Palveluseteli

Vaihtoehtoisesti myönnetään kolmea lakisääteistä vapaapäivää kohden palveluseteli, jolla omaishoitaja voi yksityiseltä palvelusetelituottajalta ostaa hoitoa kotiin. Palveluseteliä ei saa käyttää siivoukseen.

6.4 Päivätoiminta

Omaishoitaja voi käyttää päivätoimintaa lomapäiviin. Päivätoiminta järjestetään Vuorikeskuksessa arkisin sovittuina päivinä.

6.5 Omaishoidon omat hoitajat

Hoitajan voi tilata kotiin arkisin klo 8-16 välisenä aikana silloin, kun omaishoitajalla on menoa ja hän ei voi jättää hoidettavaa yksin, joko äkillisiin tai ennalta tiedettyihin menoihin. Omaishoidon hoitajaa voi käyttää myös hoidettavan saattoapuna esim. lääkäriin tai intervallihoitoon.

Hoitajan tehtävänä on hoidettavan hyvinvoinnin turvaaminen omaishoitajan poissa ollessa, hänen työtehtäviinsä ei kuulu siivoaminen.

Hoitajan käynnit eivät korvaa lakisääteisiä vapaapäiviä, siksi tästä palvelusta peritään kotihoidon tilapäiskäynnin hinta.

7 OMAISHOITOSOPIMUKSEN IRTISANOMINEN, PURKAMINEN JA HOIDON KESKEYTYMINEN

Vaasan kaupunki voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan yhden kuukauden kuluttua. Jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, sopijapuolet voivat purkaa sopimuksen välittömästi.

Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi esimerkiksi tehostettuun palveluasumiseen muuttaminen, kuolema. Jos omaishoito hoidettavan terveydentilasta tai hoitajasta johtuvasta syystä keskeytyy tilapäisesti, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluttua hoidon keskeytymisestä.